

Μάθημα/Τάξη:	ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ
Κεφάλαιο:	
Όνοματεπώνυμο Μαθητή:	
Ημερομηνία:	
Επιδιωκόμενος Στόχος:	70/100

ΚΕΙΜΕΝΟ Ι: Κώστας Μπαλάσκας Εκπαίδευση και Παιδεία

Ο Κώστας Μπαλάσκας είναι φιλόλογος και συγγραφέας έργων για παιδαγωγικά και λογοτεχνικά ζητήματα. Διετέλεσε σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Το κείμενο προέρχεται από το εκπαιδευτικό περιοδικό *Νέα Παιδεία* και πραγματεύεται τη σχέση παιδείας και εκπαίδευσης, με αφορμή το θέμα των Πανελλαδικών Εξετάσεων (2018).

Το θέμα της έκθεσης που δόθηκε φέτος (2018) στις Πανελλαδικές Εξετάσεις ΓΕΛ φέρνει στη συζήτηση τον παιδευτικό σκοπό και ρόλο του σχολείου, που έχει σχεδόν λησμονηθεί πια και συρρικνώθηκε στον στενά και τυπικά εκπαιδευτικό. Ο προβληματισμός συνίσταται στην διάκριση της εκπαίδευσης από την παιδεία, που δεν είναι όμως απλή [...]

Τη λέξη εκπαίδευση τη χρησιμοποιούμε και για τα ζώα [...]. Ανάλογα λέμε εκπαίδευση στα νέα όπλα, στις νέες τεχνολογίες, στο χειρισμό μηχανών κλπ. Ο εκπαιδευόμενος σε ορισμένο χρόνο και με ορισμένο τρόπο μαθαίνει κάτι που δεν ήξερε ή κάτι νέο και με τη μάθηση αυτή τροποποιεί τη συμπεριφορά του και βελτιώνει την εργασία του.

Το ίδιο περίπου συμβαίνει και με τη σχολική εκπαίδευση. Ο μαθητής καλείται να αποκτήσει γνώσεις (ποικίλες από διάφορα μαθήματα) και δεξιότητες (ανάγνωση, κατανόηση, γραφή, λογισμό, τρόπους σκέψης, ικανότητες σωματικές ή τεχνικές) και να αντιδρά με τον λόγο, προφορικό ή γραπτό, στα ζητούμενα της ύλης των σχολικών μαθημάτων που μαθαίνει σε κάθε τάξη. Αν δεν τα έμαθε, δεν τα ξέρει και δεν μπορεί να ανταποκριθεί, θα πει πως δεν τα διδάχτηκε σωστά ή πως υπερέβαιναν τις δυνατότητές του ή πως ήταν πολλά (τα μαθήματα και η ύλη) ή πως ο μαθητής δεν ήθελε να εκπαιδευτεί, δεν προσπαθούσε αρκετά, ήταν αδιάφορος ή και ανεπίδεκτος. Είναι επίσης γνωστό ότι, για λόγους ψυχοκοινωνικούς, η ανταπόκριση του κάθε μαθητή στα εκπαιδευτικά ζητούμενα διαφέρει και αξιολογείται ανάλογα. Αυτά για την εκπαίδευση του σχολείου.

Η παιδεία είναι έννοια ευρύτερη, περιεκτικότερη, ουσιαστικότερη και υψηλότερη από την εκπαίδευση. Γι' αυτό και σωστά λέμε Υπουργείο Παιδείας και όχι Εκπαίδευσης. Η παιδεία εμπεριέχει την εκπαίδευση, αλλά συμπεριέχει και έννοιες όπως αγωγή, μόρφωση,

εμπειρία, πολιτισμός, ήθος, στάσεις ζωής κ.ά. Πώς συνδέεται όμως η εκπαίδευση με την παιδεία και τι είναι αυτό που μετατρέπει την εκπαίδευση σε παιδεία; Είναι κυρίως η ποιότητα και ο τρόπος παροχής της εκπαίδευσης, τα ουσιαστικά περιεχόμενα, οι ενεργητικές μεθοδολογίες, τα ανοίγματα προς την πρακτική και κοινωνική ζωή.

Η σχολική εκπαίδευση με τα προγράμματα σπουδών, με τις μεθόδους διδασκαλίας, με την όλη οργάνωση της σχολικής ζωής, παράλληλα προς τους εκπαιδευτικούς στόχους, μπορεί να καλλιεργεί στους μαθητές στάσεις και συμπεριφορές που συνδέονται με την ανάπτυξη της προσωπικότητας τους και με την ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία: να δημιουργήσει ενδιαφέροντα, να δώσει κίνητρα, να σφυρηλατήσει καλές συνήθειες (ευγένεια, καθαριότητα, εργατικότητα, τάξη, καλαισθησία...) και να περιστέλλει κακές (οκνηρία...), να δυναμώσει τη θέληση, την επιμονή, την προσπάθεια, να προωθήσει υγιείς κοινωνικές αξίες, όπως την εργασία και τη συνεργασία, την αποδοχή του άλλου και την αλληλεγγύη, την κατανόηση και την ανοχή, τον ορθό λόγο και τον διάλογο, το θάρρος και την παρρησία, την υπεύθυνη ελευθερία και την κοινωνική ευθύνη, τη συνέπεια κ.α.

Έτσι, η εκπαίδευση του ανθρώπου συνδέεται με την παιδεία του, η οποία, όπως άλλωστε και η εκπαίδευση, συναρτάται και με άλλους παράγοντες, γενετικούς, οικογενειακούς και κοινωνικούς, γι' αυτό και υπάρχουν διαφορές για τις οποίες αδιαφορεί το σχολείο, που συνήθως αρκείται στο να γίνεται, όπως όπως, το μάθημα. Εξαιρέσεις βέβαια υπάρχουν και σε αρκετά σχολεία γίνονται, με πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών, αξιόλογα ανοίγματα (όμιλοι, δράσεις, προγράμματα) τα οποία πρέπει να ενισχυθούν. Η σχολική εκπαίδευση οφείλει να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στον παιδευτικό της ρόλο, συνδέοντας, ενισχύοντας και διευρύνοντας τις γνώσεις που μεταδίδει με τα ουσιαστικά στοιχεία και τις αξίες της εκπαίδευσης, αυτά που συνιστούν τον βαθύτερο σκοπό της και τον κοινωνικό της χαρακτήρα της αυτά που μετατρέπουν τις γνώσεις σε Γνώση, την εκπαίδευση σε παιδεία και τον εκπαιδευμένο άνθρωπο σε πεπαιδευμένο και πολιτισμένο. Η παιδεία είναι η ουσία της εκπαίδευσης του ανθρώπου. Χωρίς τις θετικές ανθρώπινες και κοινωνικές αξίες η εκπαίδευση παραμένει στενή και κενή, δεν εξανθρωπίζει και δεν κοινωνικοποιεί τον άνθρωπο, μπορεί μάλιστα να γίνει και επικίνδυνη.

Κώστας Μπαλάσκας, περ. Νέα Παιδεία, τευχ. 167, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2018, σελ 7

ΚΕΙΜΕΝΟ II: Λήμμα Εκπαίδευση, Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής

1. **Εκπαίδευση**, η [εκρέδεψι]: η καλλιέργεια, με συστηματική διδασκαλία και άσκηση σε ειδικά ιδρύματα (σχολεία κ.α.), των διανοητικών και σωματικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων των ατόμων, κυρίως των παιδιών και των νέων, για να μπορέσουν να ασκήσουν κάποιες επαγγελματικές ή άλλες δραστηριότητες:
Γενική/ειδική/θεωρητική/πρακτική/δημόσια/ιδιωτική~.
Στοιχειώδης/μέση/ανώτερη/ανώτατη ~.Βαθμίδες της εκπαίδευσης.
Πρωτοβάθμια/δευτεροβάθμια/τριτοβάθμια ~. Προσχολική~, των νηπίων. Άρτια

/ταχύρρυθμη/διαρκής ~. ~ υψηλού επιπέδου. Ο εκδημοκρατισμός της εκπαίδευσης. Ίση και δωρεάν ~ για όλους. Επαγγελματική /τεχνική~. // Η ~ των υπαλλήλων στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές θα κρατήσει τρεις μήνες.// (στρατ.): Στρατιωτική ~. Βασική ~, η εκπαίδευση των νεοσυλλέκτων. Κέντρο Εκπαίδευσης (νεοσυλλέκτων). Στρατιωτικές μονάδες πρώτου/δεύτερου/ τρίτου κύκλου εκπαιδεύσεως.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙΙ: Νίκος Καζαντζάκης, «Το Δημοτικό», στο : Αναφορά στον Γκρέκο

Ο Νίκος Καζαντζάκης υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους σύγχρονους Έλληνες λογοτέχνες και ο περισσότερο μεταφρασμένος παγκοσμίως. Υπήρξε πολυγραφότατος και ασχολήθηκε σχεδόν με κάθε είδος λόγου: μυθιστόρημα, ποίηση, ταξιδιωτικές εντυπώσεις, δοκίμια, αρθρογραφία, μετάφραση, κλπ. Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη μυθιστορηματική αυτοβιογραφία του Αναφορά στον Γκρέκο (α έκδοση 1961)

Με τα μαγικά πάντα μάτια, με το πολύβουο, γεμάτο μέλι και μέλισσες μυαλό, με ένα κόκκινο, μάλλινο σκούφο στο κεφάλι και τσαρουχάκια με κόκκινες φούντες στα πόδια, ένα πρωί κίνησα, μισοχαρούμενος, μισό αλαφιασμένος, και με κρατούσε ο πατέρας μου από το χέρι. Η μητέρα μου είχε δώσει ένα κλώνι βασιλικό, να τον μυρίζουμαι, λέει, να παίρνω κουράγιο, και μου κρέμασε το χρυσό σταυρουλάκι της βάφτισής μου στο λαιμό.

- Με την ευχή του θεού και με την ευχή μου... μουρμούρισε και με κοίταξε με καμάρι.

Ήμουν σαν ένα μικρό καταστολισμένο σφαγάρι κι ένιωθα μέσα μου περηφάνια και φόβο· μα το χέρι μου ήταν σφηνωμένο βαθιά μέσα στη φούχτα του πατέρα μου κι αντρειεύομουν. Πηγαίναμε, πηγαίναμε, περάσαμε τα στενά σοκάκια, φτάσαμε την εκκλησία του Αϊ- Μηνά, στρίψαμε, μπήκαμε σ' ένα παλιό χτίρι, με μια φαρδιά αυλή, με τέσσερις μεγάλες κάμαρες στις γωνιές κι ένα κατασκονισμένο πλατάνι στη μέση. Κοντοστάθηκα, δείλιασα· το χέρι μου άρχισε να τρέμει μέσα στη μεγάλη ζεστή φούχτα.

Ο πατέρας μου έσκυψε, άγγιξε τα μαλλιά μου, με χάιδεψε· τινάχτηκα· ποτέ δε θυμόμουν να μ' έχει χαιδέψει· σήκωσα τα μάτια και τον κοίταξα τρομαγμένος. Είδε πως τρόμαξα, τράβηξε πίσω το χέρι του:

- Εδώ θα μάθεις γράμματα, είπε, να γίνεις άνθρωπος· κάμε το σταυρό σου.

Ο δάσκαλος πρόβαλε στο κατώφλι. Κρατούσε μια μακριά βίτσα και μου φάνηκε άγριος, με μεγάλα δόντια, και κάρφωσα τα μάτια μου στη κορφή του κεφαλιού του να δω αν έχει κέρατα· μα δεν είδα, γιατί φορούσε καπέλο.

-Ετούτος είναι ο γιος μου, του 'πε ο πατέρας μου.

Ξέμπλεξε το χέρι μου από τη φούχτα του και με παράδωκε στο δάσκαλο.

-Το κρέας δικό σου, του 'πε, τα κόκκαλα δικά μου· Μην το λυπάσαι, δέρνε τον, κάμε τον άνθρωπο.

- Έγνοια σου, καπετάν Μιγάλη· έχω εδώ το εργαλείο που κάνει τους ανθρώπους, είπε ο δάσκαλος κι έδειξε την βίτσα.[...]

Από το Δημοτικό Σχολείο απομένει ακόμα στη θύμησή μου ένας σωρός παιδικά κεφάλια, κολλητά το ένα πλάι στο άλλο, σαν κρανία· τα πιο πολλά θα χουν γίνει κρανία. Μα απάνω από τα κεφάλια αυτά απομένουν μέσα μου αθάνατοι οι τέσσερις δάσκαλοι.

[...]

Στην Τρίτη Τάξη ο Περίανδρος Κρασάκης [...] Ώρες μας έπαιρνε τ' αυτιά ποια φωνήεντα είναι μακρά, ποια βραχέα και τι τόνο να βάλουμε, οξεία ή περισπωμένη· κι εμείς ακούγαμε τις φωνές στο δρόμο, τους μανάβηδες, τους κουλουρτζήδες, τα γαϊδουράκια που γκάριζαν και τις γειτόνισσες που γελούσαν, και περιμέναμε πότε να χτυπήσει το κουδούνι, να γλιτώσουμε. Κοιτάζαμε το δάσκαλο να ιδρώνει απάνω στην έδρα, να λέει, να ξαναλέει και να θέλει να καρφώσει στο μυαλό μας τη γραμματική, μα ο νους μας ήταν έξω στον ήλιο και στον πετροπόλεμο· γιατί πολύ αγαπούσαμε τον πετροπόλεμο και συχνά πηγαίναμε στο σχολείο με το κεφάλι σπασμένο.

Μια μέρα, ήταν άνοιξη, χαρά Θεού, τα παράθυρα ήταν ανοιχτά κι έμπαινε η μυρωδιά από μια ανθισμένη μανταρινιά στο αντικρινό σπίτι· το μυαλό μας είχε γίνει κι αυτό ανθισμένη μανταρινιά και δεν μπορούσαμε πια ν ακούμε για οξείες και περισπωμένες. Κι ίσια ίσια ένα πουλί είχε καθίσει στο πλατάνι της αυλής του σκολειού και κελαηδούσε. Τότε πια ένας μαθητής, χλωμός κοκκινομάλλης, που χε έρθει εφέτο από το χωριό, Νικολιό τον έλεγαν, δεν βάσταξε, σήκωσε το δάχτυλο:

-Σώπα, δάσκαλε, φώναξε· Σώπα, δάσκαλε, ν ακούσουμε το πουλί!

Νίκος Καζαντζάκης, Αναφορά στον Γκρέκο, εκδ. Ελένης Ν. Καζαντζάκη (1982), σελ 53

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Σκοπός του Κ. Μπαλάσκα είναι να καταστήσει σαφή και κατανοητή «τη διάκριση της εκπαίδευσης από την παιδεία, που δεν είναι όμως απλή», όπως αναφέρει ο ίδιος. Να αποδώσετε περιληπτικά σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων τη βασική θέση του αρθρογράφου για τη σχέση των δύο εννοιών και τις επιμέρους ιδέες με τις οποίες τη στηρίζει. (μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Β

B1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση συμφωνεί με το νόημα των κειμένων, ή τη λέξη Λάθος, αν δεν συμφωνεί. Να αιτιολογήσετε με δικά σας λόγια όσες προτάσεις θεωρείτε λανθασμένες.

Κείμενο Ι

- α).** Οι όροι «εκπαίδευση» και «Παιδεία» είναι ταυτόσημοι. (3μονάδες)
- β).** η ενίσχυση του παιδευτικού ρόλου της εκπαίδευσης προϋποθέτει την αύξηση των παρεχομένων γνώσεων. (3 μονάδες)
- γ).** Ο παιδευτικός ρόλος της εκπαίδευσης συνδέεται με την ανάπτυξη της προσωπικότητας και την κοινωνικοποίηση των νέων. (3 μονάδες)
- δ).** Το σημερινό σχολείο αναγνωρίζεται ως ένας χώρος καινοτομίας και δημιουργικών δράσεων. (3 μονάδες)

Κείμενα Ι και ΙΙ

- ε).** Το περιεχόμενο του όρου «εκπαίδευση» στο **Κείμενο ΙΙ** συμφωνεί με τον τρόπο παρουσίασης της ίδιας έννοιας από τον Κ. Μπαλάσκα στο **Κείμενο Ι**. (3 μονάδες)

B2 α) Να διακρίνετε την οριστέα έννοια, το γένος και την ειδοποίησή της διαφορά στον ορισμό που περιέχεται στο **Κείμενο ΙΙ**. (6 μονάδες)

β) «να δημιουργήσει ενδιαφέροντα, να δώσει κίνητρα, να σφυρηλατήσει καλές συνήθειες (ευγένεια, καθαριότητα, εργατικότητα, τάξη, καλαισθησία...) και να περιστείλει κακές

(οκνηρία...), να δυναμώσει τη θέληση, την επιμονή, την προσπάθεια, να προωθήσει υγιείς κοινωνικές αξίες, όπως την εργασία και τη συνεργασία.».

Να μεταφέρετε το παραπάνω απόσπασμα της πέμπτης παραγράφου του **Κειμένου Ι** στην παθητική σύνταξη. Ποιο από τα δύο είδη σύνταξης (ενεργητική ή παθητική) θεωρείται ότι είναι το πλέον κατάλληλο στο κείμενο, με βάση τον σκοπό του αρθρογράφου και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα του αναγνώστη; (9 μονάδες)

Β3. Να εντάξετε καθεμία από τις παρακάτω φράσεις του **Κειμένου ΙΙ** σε μια δικιά σας πρόταση, ώστε να δηλώνετε το νόημά της: **βαθμίδες της εκπαίδευσης** (3 μονάδες), **εκδημοκρατισμός της εκπαίδευσης** (3 μονάδες), **άρτια και ταχύρρυθμη εκπαίδευση** (4 μονάδες).

Θέμα Γ

Γ1. Ο συγγραφέας του **Κειμένου ΙΙΙ** περιγράφει ένα εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο στηρίζεται στην αρχή του φόβου και της σωματικής τιμωρίας του μαθητή και σε ένα ανιαρό και καταπιεστικό τρόπο διδασκαλίας. Να διατυπώσετε τις σκέψεις σας για αυτό το εκπαιδευτικό σύστημα.

Με βάση τις εμπειρίες σας, να εξηγήσετε εάν ατές οι αρχές και λειτουργίες συναντώνται και στη σημερινή εκπαίδευση (περίπου 150 λέξεις) (15 μονάδες)

Θέμα Δ

Δ1. Με αφορμή τις απόψεις που διατυπώνονται στο **Κείμενο Ι** να γράψετε ένα άρθρο (300-400 λέξεις) για τη εφημερίδα του σχολείου σας στο οποίο να υποστηρίζετε την άποψη ότι το σχολείο οφείλει, παράλληλα με τον τυπικά εκπαιδευτικό το στόχο, να ασκεί και παιδευτική λειτουργία και να προτείνετε, αιτιολογημένα, τρόπους με τους οποίους εκπαιδευτικοί και μαθητές/μαθήτριες μπορούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση του παιδευτικού ρόλου του σχολείου

(30 μονάδες)

Καλή Επιτυχία!